

Nederlandse literatuur op postzegels (4)

Over Jan van Ruusbroec gaat het grootste deel van onderstaande vierde aflevering van de serie "Nederlandse literatuur op postzegels". Ruusbroec was één van de weinige literatoren van zijn tijd (14e eeuw) die ook internationale bekendheid genoot.

Eén van de weinige literatoren uit onze streken die al in zijn eigen tijd internationale faam genoot, was de mysticus Jan van Ruusbroec (1293 - 1381). In de 13e en 14e eeuw ontstaat er in Europa een beweging die gericht is de mens tot inkeer te brengen. Dat gebeurde door de stichting van nieuwe kloosterorden maar ook door een sterke opleving van de mystiek: het verlangen van de ziel om weer één te worden met haar oorsprong: God. Jan van Ruusbroec is de eerste die kans zag dit verlangen naar de bovennatuur in een heldere en voor velen begrijpelijke taal te verklaren.

Jan van Ruusbroec werd, de naam zegt het al, in Ruusbroec bij Brussel geboren. Toen hij elf jaar oud was ging hij naar zijn oom de kanunnik Jan Hinckaert te Brussel die hem liet studeren. In 1317 werd Ruusbroec, inmiddels tot priester ge-

1

2

wijd, kapelaan aan de St.Goedele te Brussel. De zegel van het Vaticaan Yv.714(1) van 300 lire geeft een portret weer dat uit deze tijd moet stammen. Toch voelde Ruusbroec zich temidden van de drukte van de stad niet op zijn plaats. Samen met zijn confrater Frank van Goudenberch betrok hij in 1343 een kluis in het stille Soniënbosch. Daar stichtte hij later ook de abdij Groenendaal, waar hij met zijn broeders volgens de regels van St.Augustinus leefde. De achtergrond van het zegel van België verwijst naar het klooster Groenendaal Yv.2027 (2).

Ruusbroec werd de eerste prior van dit klooster. Hier heeft hij ook de meeste van zijn werken geschreven. Op 2 december 1381 stierf hij, welk feit met de uitgifte van deze zegels Yv.713 en 714 van Vaticaan (1 en 3) wordt herdacht.

3

Ruusbroec is weliswaar mysticus maar tegelijkertijd een vertegenwoordiger van de praktische, nuchter-burgelijke mentaliteit die in de 14e eeuw opkomt. Hij schrijft als een van de eersten zijn werken niet meer in de versvorm maar in proza. In zijn werk tracht hij voor alles iets uit te leggen, een verklaring te geven van zijn wereldbeeld, dat hij illustreert met talrijke voorbeelden uit de dagelijkse werkelijkheid. Zijn doel was: leer en leven naar ideaal-katholieke opvatting uiteen te zetten om zo zijn tijdgenoten voor dwalingen en ketterijen te behoeden. Zijn bekendste con-

flict in dit opzicht vond plaats met de fameuze ketterse Heilwylch Bloemaerts en haar volgelingen de Bloemaerdinnen die de "libertijnse" liefde predikten.

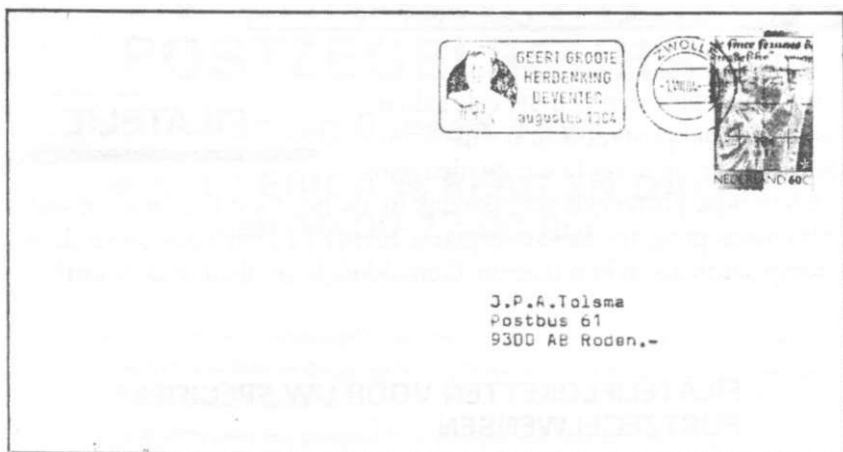
In de loop van zijn leven wendt Ruusbroec zich steeds meer tot de mystiek: de poging om de eenwording van de ziel met haar oorsprong: God, al tijdens dit leven plaats te laten vinden. Zijn beroemdste boek heeft als titel: Die Chierheit gheestelicker Brulocht (De schoonheid van het geestelijk huwelijk). De titel is een directe aanwijzing voor de mystieke opvattingen van Ruusbroec evenals het motto: "Ziet de bruidegom komt, gaat uit om hem te ontmoeten!" De bruidegom is Christus en de bruid die hem tegemoet gaat is de menselijke ziel, op zoek naar haar geliefde en haar oorsprong. Op de zegel van 200 lire Vaticaan Yv. 714 (3) zien we Ruusbroec afgebeeld temidden van de natuur, terwijl hij een schrifttafel in de hand houdt met het opschrift: "Ecce sponsus venit" (Ziet, de bruidegom komt).

De duidelijkste uiteenzetting van zijn leer geeft Ruusbroec in "De spiegel der ewigher Salicheit" (1359). Van belang is verder nog het uit 1362 daterende "Dat boecksen der Verclaringhe", waarin hij een duidelijk onderscheid maakt tussen zijn mystieke opvattingen en de pantheïstische ideeën, waarvan hij door zijn grote liefde voor de natuur beschuldigd werd..

Het is tragisch en tegelijk typerend voor de grote onzekerheid van die tijd dat Ruusbroec, die zijn leven in dienst van het bestrijden van allerlei ketterijen heeft gesteld, zelf aan het einde van zijn leven lange tijd onder ernstige verdenking heeft gestaan zelf een ketter te zijn (4).

De bekendste mystici die in Nederland werkzaam waren naast Ruusbroec, waren Thomas van Kempfen die een groot deel van zijn leven woonde in het klooster Agnietenberg bij Zwolle (Duitsland Yv. 540 (5) en de befaamde Geert Grote die een gemeenschap stichtte "De broeders des gemene levens" in Windesheim, eveneens in de buurt van Zwolle (6).

J.Tolsma.